

РОМАШКО Олег Миколайович

*старший викладач кафедри управління
підрозділами НГУ, Київський інститут
Національної гвардії України, м. Київ*

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ НГУ У СПЕЦІАЛЬНІЙ ОПЕРАЦІЇ З ПРИПИНЕННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

Національна гвардія України виконує завдання з припинення масових заворушень, що в свою чергу, відповідно до законодавства України є формою протиправної та кримінальної караної поведінки осіб, а відповідно потребує швидкого та оперативного й результативного реагування з метою недопущення порушення прав і свобод людини і громадянина. Водночас, проблемні питання функціонування бригад Національної гвардії України, роль і місце командира у виконанні відповідної операції в умовах населеного пункту, а також інші ускладнюючі фактори зумовили необхідність додаткового опрацювання відповідного аспекту правоохоронних та правозахисних дій та розроблення рекомендацій щодо удосконалення організації такої взаємодії.

У сучасному розумінні масові заворушення є не лише соціальним феноменом, а перш за все кримінально караним діянням. З точки зору необхідності їх припинення Національною гвардією України, даний соціальний прояв характеризується за системою інших критеріїв, що в свою чергу не виключає протиправності та високої суспільної небезпечності відповідних дій, що й зумовлює потребу негайного реагування органами правопорядку на ці процеси.

Сутність масового заворушення полягає в організованому вчиненні дій спрямованих проти громадського порядку та моральності, що супроводжувалися насильством, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представникам влади із застосуванням зброї.

Повноваження Національної гвардії України щодо припинення масових заворушень в умовах дії правового режиму воєнного стану повинні носити більш суворий характер, оскільки реалізуються в умовах, коли існує підвищена загроза диверсій і цілеспрямованих на підриг державності спецоперацій. Водночас, правовий режим воєнного стану в Україні, наразі суттєво обмежив можливість вчинення раптових масових заворушень (тих, що трансформувались із мирного зібрання), оскільки сам інститут мирних зібрань в районах активного ведення бойових дій попередньо не використовується громадянами та фактично заборонений рішеннями голів військових адміністрацій.

Зміст і сутність організації взаємодії в спеціальній операції як інструменту її успішного проведення полягає в необхідності уповноваженої особи – командира бригади завчасно спланувати відповідну операцію, ознайомити з обставинами її реалізації особовий склад, а також відпрацювати низку альтернативних сценаріїв розвитку подій із урахуванням обстановки на місці та ймовірних критичних ситуацій і форс-мажорних обставин.

Серед факторів, що впливають на проведення спеціальної операції з припинення масових заворушень у населеному пункті є такі як: кількість правопорушників, рівень їх озброєності та вмотивованості, наявність координаторів такого заворушення, що чітко та злагоджено спрямовують дії зловмисників. Крім цього, з іншого боку важливими такими факторами є: обсяг сил і засобів гвардії, що задіяні до такої спеціальної операції, досвід і освіченість командира такої бригади, ефективність вибудованої міжвідомчої та внутрішньої взаємодії, фізична підготовленість особового складу, здатність та вмотивованість в виконанні зазначеного спеціального завдання.

Роль і місце командира бригади Національної гвардії України у спеціальній операції з припинення масових заворушень є визначальною, оскільки саме координатор даної операції несе безпосередню відповідальність за її результат, співмірність нанесення шкоди громадянам (навіть і зловмисникам) із відвернутою шкодою суспільству.

Серед суб'єктів взаємодії у спеціальній операції з припинення масових заворушень у населеному пункті можуть бути також: небайдужі громадяни (населення), підрозділи поліції, підрозділи Збройних сил України, а також інших військових формувань, в тому числі Служби безпеки України, на які покладаються завдання з протидії колабораційній діяльності та спробам підриву державного суверенітету.

Міжнародний досвід організації взаємодії підрозділів сил і засобів правопорядку у припиненні масових заворушень у населеному пункті у Франції, Італії, Іспанії та Португалії свідчить про те, що серед кола суб'єктів припинення масових заворушень можуть бути підрозділи жандармерії, котрі є аналогом Національної гвардії України, що свідчить про правильність та влучність застосування саме цього державного озброєного формування для виконання цих завдань.

Водночас, серед напрямів удосконалення слід підкреслити досвід Федеративної Республіки Німеччина де діє окремий орган поліції, спеціально призначений для придушення заворушень, несанкціонованих демонстрацій, страйків («Bereitschaftspolizei»), котрий у свою чергу є аналогом поліцейського підрозділу спеціального призначення в Україні – Корпусу оперативно-раптової дії. Проте, німецькі спецпризначенці мають в структурі техніко-оперативні підрозділи й аналітиків.

Саме це, на нашу думку й складає перспективу впровадження – залучення спецпризначенців КОРД Національної поліції України у спеціальній операції з припинення масових заворушень у населеному пункті (що необхідно унормувати на законодавчому рівні), а також збільшення чисельності підрозділів Національної гвардії України та розширення повноважень командирів бригад оперативного призначення, що беруть участь у спеціальній операції з припинення масових заворушень у населеному пункті в частині доповнення їх аналітиками, кібер-безпековим блоком і техніко-оперативними підрозділами (БПЛА тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубко Ю.В., Черепиненко О.Я. Щодо визначення сутності поняття масових заворушень в сучасній теорії права. Форум права. 2011, № 3. С. 237-242. URL: www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11djvctp.pdf
2. Ives B., Lewis J. S. From Rallies to Riots: Why Some Protests Become Violent. *Journal of Conflict Resolution*. 2020. No. 64 (5). P. 958–986. doi: 10.1177/0022002719887491.
3. Шалдирван П.В. Методика розслідування масових заворушень / Дисер. на здоб. наук. ст. к.ю.н. за спец. 12.00.09. Академія адвокатури України. Київ. 2005. 210 с.
4. Бояров В.І., Шалдирван П.В. Масові заворушення: особливості кваліфікації. *Часопис Академії адвокатури України*. Том 7, №4(25) 2014. С. 9-18.
5. Шмаков, О. М., & Лавніченко, О. В. (2016). Повноваження суб'єктів сфери безпеки України з припинення масових заворушень. *Честь і закон*, (4), 26-33.
6. Тараненко М. М. До питання організації масових заворушень. *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*. № 3(19) (2013). URL: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/36061/32289>